

DINAMITZACIÓ DE LA BIBLIOTECA ESCOLAR

CRP del Gironès, 23 de gener de 2008

Resum de la sessió a càrrec d'Iris González, bibliotecària escolar

1. Introducció

Un cop hem organitzat la biblioteca de l'escola (el mobiliari, el local, el fons bibliogràfic...), hem establert unes pautes de funcionament (els serveis que oferirem, l'horari en què restarà oberta...) i s'ha creat una comissió de biblioteca que vetllarà pel correcte funcionament de l'equipament, l'establiment d'uns objectius i l'avaluació del servei prestat... és hora de DINAMITZAR-LA.

2. Per què és important la dinamització?

La biblioteca és una eina necessària per a la comunitat educativa per gestionar el creixent volum informatiu, animar a la lectura i alfabetitzar en l'ús de les eines de cerca d'informació.

Però si la nostra biblioteca respon a la definició de biblioteca escolar, és a dir, ofereix tots els materials que la comunitat educativa i els alumnes necessiten, ofereix un bon fons bibliogràfic, uns bons serveis, un bon local... i tot i així resta buida... quin és el problema?

No hem realitzat una bona tasca dinamitzadora. Cal que donem a conèixer la biblioteca als usuaris potencials: que els alumnes, pares i mestres coneguin tot el què ofereix i posa a la seva disposició.

3. Què és la dinamització?

La dinamització és el conjunt de totes les accions que responen a l'objectiu de fer conèixer l'equipament i potenciar la seva utilització. L'objectiu de la dinamització és informar als usuaris de l'existència de la biblioteca, del seu fons, dels seus serveis i de com utilitzar-la.

És important no confondre la dinamització de la biblioteca amb l'animació a la lectura. Primer hem de realitzar una bona dinamització i aconseguir que la biblioteca sigui una bona eina per a l'animació a la lectura.

4. Com realitzar una bona dinamització?

La dinamització ha de respondre a uns paràmetres establerts prèviament:

- les activitats de dinamització han de basar-se en un projecte i una reflexió prèvia
- dinamitzar la biblioteca significa dinamitzar la seva utilització, tant en horari lectiu com en no lectiu
- la dinamització ha d'estar al servei dels continguts de la biblioteca (formació lectora i alfabetització informacional) així com de les diferents àrees curriculars
- les activitats han d'estar pensades a tres nivells d'usuari (alumnes, mestres i pares)

Les activitats de dinamització s'organitzen al voltant de tres eixos:

- 1) La biblioteca i la seva utilització
- 2) La formació lectora i l'alfabetització informacional
- 3) Àrees curriculars i interdisciplinàries

5. Activitats al voltant de la biblioteca i la seva utilització

Les activitats al voltant de la biblioteca i la seva utilització donen a conèixer:

- els serveis de la biblioteca (consulta a sala, préstec, activitats...)
- el fons i la seva organització per seccions i zones (hemeroteca, audiovisual, referència, coneixements, ficció...)
- l'accessibilitat (espai dins l'edifici, horaris...)

Exemples:

- **Guia de l'usuari:** una guia és una eina molt útil que dona a conèixer el fons, la distribució d'aquest, els horaris, els serveis i les normes de la biblioteca. Per a la seva elaboració cal pensar en:
 - el format
 - la distribució del text i les il·lustracions
 - no ha de contenir informació innecessària i així no fer-la feixuga
 - ha de ser fàcil de reproduir
 - s'ha de difondre al màxim número d'alumnes, mestres i pares
- **Visita a la biblioteca:** Aquest és un exemple d'activitat que s'ha de plantejar a tres nivells i facilitar les explicacions que necessita cada grup d'usuaris. És recomanable fer una visita a principis de curs cada any. En finalitzar la visita es pot repartir la guia de l'usuari. Els objectius de la visita són explicar:
 - el funcionament de la biblioteca i els seus serveis
 - l'ordenació del fons bibliogràfic i la localització dels documents
 - resoldre dubtes al voltant de la biblioteca
- **Taller de la biblioteca:** Aquesta activitat té com a finalitat la formació en aspectes relacionats amb la biblioteca. Serveix per aprofundir en el coneixement del sistema d'organització i de recuperació de la informació a la biblioteca i dels processos tècnics (catalogació, ordenació, gestió del préstec...).
- **Ajudants de biblioteca:** fomenta la responsabilitat individual respecte a un servei comunitari. Cada classe pot aportar un ajudant o voluntari rotatiu que realitzaran tasques d'ordenació, catalogació, elaboració de bibliografies i fins i tot de col·laboració en la proposició i gestió d'activitats.
- **Creació d'eslògans** que despertin l'interès per la biblioteca.
- **Auca de la biblioteca:** són un bon sistema de promoció ja que aquestes poden centrar-se en diferents temes (història de la biblioteca, les normes, els serveis...). Pot realitzar-se per grups, classes o cursos.
- **Realització de vídeos** explicatius sobre les normes, els serveis, el fons o la ordenació de la biblioteca. Els guions i les actuacions poden ser elaborades pels propis alumnes.
- **Jocs** com els de pistes, gimcanes o de taula poden ser molt útils per ensenyar el funcionament de la biblioteca, introduint problemes per resoldre al voltant de la localització d'un llibre al catàleg, als prestatges, sobre les normes. Són activitats fàcils d'adaptar a les diferents edats dels alumnes.
- **Guies de lectura:** proposta per als usuaris de seleccions de llibres que configuren el fons de la biblioteca, al voltant d'un tema. És una activitat molt útil per realitzar a tres nivells i permet la participació dels alumnes en la seva realització. Cal que siguin atractives tant en la forma com en el contingut i és fàcil d'avaluar la seva incidència en els usuaris.

- **Exposicions:** permet la visualització d'un part concreta del fons de la biblioteca i té com a objectiu fomentar el préstec d'aquest fons. Se'n poden realitzar de temàtiques, sobre efèmerides, novetats, etc.

6. Activitats al voltant de la formació lectora i l'alfabetització informacional

Les activitats al voltant del llibre i la lectura volen fomentar la lectura dels llibres de ficció, però també de coneixements. I També són recomanables les activitats que giren al voltant del llibre com a objecte, les parts que el conformen i els processos tècnics que calen per a la seva fabricació.

Les activitats al voltant de l'alfabetització informacional tenen com a objectiu l'adquisició de coneixements en la cerca i avaluació de la informació a les fonts que tenen a l'abast els alumnes a la biblioteca i als centres de documentació que es trobaran al llarg de la seva vida educativa.

Exemples:

- **Club de lectura:** fomentar la reflexió compartida i el raonament aportant criteris personals sobre una lectura que ha llegit tot un grup o classe. Les lectures són escollides pel bibliotecari en funció de la qualitat i l'adequació al nivell lector dels alumnes.
- **Et recomano...:** recomanacions de llibres fetes pels alumnes que es poden publicar en butlletins de l'escola o de la biblioteca així com utilitzar plataformes virtuals.
- **Visites d'escriptors:** activitat molt útil per apropar la creació literària als alumnes. Pot ser una activitat subordinada al club de lectura i és recomanable convidar a autors que agradin els nens o que els hi hagi produït gaudi la lectura d'una de les seves obres.
- **Punts de llibre i ex-libris:** la creació de punts de llibre ajuda a recordar als alumnes la data de retorn dels llibres, a més es pot fer un concurs i seleccionar el millor dibuix. Es plastifiquen els punts i durant aquell curs s'utilitza el disseny guanyador. Per als ex-libris, els alumnes creen una il·lustració que els representi i es reproduïx en petits trossos de paper que s'adhereixen a l'interior de la coberta dels llibres de la biblioteca personal dels alumnes.
- **Taller de llibre:** aquesta és una activitat que es pot tractar des de punts de vista diferents: ser capaços de distingir i enumerar totes les parts d'un llibre; aprendre les diferents fases de fabricació del llibre; elaboració de paper, taller d'enquadracions, etc. És una activitat que cal que hagi experimentat abans el bibliotecari.
- **L'hora del conte:** aquesta és una activitat prou coneguda i que s'acostuma a posar en pràctica només a Primària, tot i que es pot adaptar perfectament a Secundària llegint o escenificant relats per a adults. També es pot convidar un narrador professional.
- **Lectures en veu alta:** aquesta activitat és més convenient per a textos que són especialment rics en el ritme, la sonoritat i l'elecció de les paraules i al que se li treu més rendiment llegint-lo que no pas explicant-lo.
- **És el mateix conte:** molts contes de tradició oral tenen diferents versions segons les zones geogràfiques o els autors. Es realitza una reflexió sobre les diferents versions de contes tradicionals després que diferents grups de la classe les hagin explicades als companys.
- **Busca i compara:** a partir d'un tema o un personatge concret es busquen informacions bibliogràfiques relacionades en diferents fonts. L'objectiu és ser capaços de distingir

les fonts més exhaustives, més generals, més ràpides... comparant les dades obtingudes.

- **Matemàtiques de biblioteca:** aprenem la classificació decimal realitzant operacions aritmètiques amb els números que s'obtenen de les matèries traslladades a la CDU: $92 \times 7 = ?$ (biografies $\times$ art $= ?$)
- **Cada oveja con su pareja:** mitjançant dues llistes, una de títols d'obres de ficció que coneguin els nens i una altra amb els autors, recerquem al catàleg per relacionar cada obra amb el seu autor. És interessant escollir títols i autors que puguin presentar entrades diverses al catàleg (pseudònims, títols uniformes, etc).
- **A la recerca del llibre perdut:** diferents llibres s'han perdut per la biblioteca i amb les dades que ens proporcionen les cobertes els alumnes han de ser capaços de localitzar-los.

7. Activitats al voltant de les àrees curriculars

En aquest apartat s'engloben totes aquelles activitats que afecten a una o diverses disciplines o a activitats que l'escola organitza i en les que pot col·laborar la biblioteca. A títol il·lustratiu destaquem:

- **Sant Jordi:** la Diada de St. Jordi és una festivitat molt sucosa pel que fa a activitats escolars. Es poden organitzar jocs florals, mercats d'intercanvi de llibres, exposicions, setmanes de la llengua...
- **Teatre:** la biblioteca pot col·laborar amb l'assignatura de teatre aportant els textos teatrals i la bibliografia necessària per a la realització dels escenaris o del vestuari.
- **Creació de blocs:** l'assignatura d'informàtica i la biblioteca poden col·laborar introduint una activitat de creació de blocs. Es pot crear per exemple el bloc de la biblioteca de l'escola o del club de lectura de la biblioteca.

8. Llibres, articles, webs i altres recursos on trobar la inspiració dinamitzadora

Llibres

- ESCARDÓ, Mercè. *La biblioteca, un espai de convivència, un espai educador*. Parets del Vallès: Ajuntament de Parets del Vallès; Barcelona: Centre Unesco de Catalunya, 2002
- BARÓ, Mònica; MAÑÀ, Teresa. *Formar-se per informar-se: propostes per a la integració de la biblioteca a l'escola*. Barcelona: Rosa Sensat/Edicions 62, 1994 (Didàctiques; 41)
- BARÓ, Mònica; MAÑÀ, Teresa; VELOSILLO, Inmaculada. *Bibliotecas escolares, ¿para qué?*. Madrid: Anaya, 2001 (La sombra de la palabra; 2)
- CENTELLES, Jaume. *La biblioteca, el cor de l'escola*. Barcelona: Rosa Sensat, 2005 (Premi de pedagogia)
- COROMINAS, Agustí; LLADÓ, Cecília. *L'escola i la societat de la informació*. Pensemhi. Barcelona: Rosa Sensat, 1999 (Per a una immensa minoria)
- *Directrius IFLA/UNESCO per a la biblioteca escolar*. Barcelona: Col·legi de
- Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya, Departament d'Educació de la
- Generalitat de Catalunya, 2005.
- *Formar usuarios en la biblioteca*. Villar Arellano (coord.). Salamanca: Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 2001.
- *La biblioteca mediateca. D'infantil a secundària*. Proposta de treball. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, 2005.

- *La nova biblioteca escolar*. Assumpció Lissón (coord.); Concepció Martínez (coord.); Pròleg de Marta Mata. Barcelona: Edicions 62, 1999 (Llibres a l'abast; 342. Sèrie Rosa Sensat).
- LAGE FERNÁNDEZ, Juan José. *Animar a leer desde la biblioteca*. Madrid: Editorial CCS, 2005 (Materiales para educadores).
- LLADÓ, Cecília; SOLÉ, Sílvia. *Projecte marc per a la biblioteca mediateca*. Barcelona: Rosa Sensat, 1997 (Per a una immensa minoria).
- SOTO ALFARO, Francisco (coord.). *La formación de usuarios y el uso de la información. Una experiencia didáctica en la biblioteca del Colegio Público de Falces (Navarra)*. Navarra: Gobierno de Navarra. Departamento de Educación, 2005.

Monogràfics de revistes

- "Aprender de las diferentes fuentes de información". Aula de Innovación Educativa núm. 138 (Gener 2005)
- "Biblioteca escolar". Aula de Innovación Educativa núm. 43 (Octubre 1995)
- "Biblioteques escolars". Guix núm. 227 (Setembre 1996)
- "Del llibre i la lectura". Barcelona Educació. Monogràfic núm. 1 (Febrer 2005)
- "Descobrim la biblioteca escolar". Guix dos núm. 281 (Gener 2002)
- "Documentació i escola". Escola Catalana núm. 349. (Abril 1998)
- "Documentar-se i llegir: experiències escolars". Perspectiva escolar núm. 291 (Gener 2005)
- "El país on viuen els llibres". Escola Catalana núm. 409 (Abril 2004)
- "Escola, biblioteca i ciutadania". Perspectiva Escolar núm. 260 (Desembre 2001)
- "Finestres obertes al món. Lectures a l'educació secundària". Guix dos núm. 318
- "Hábito lector y biblioteca escolar". Cuadernos de Pedagogía núm. 289 (Març 2000)
- "La ficció que ens fa créixer". Escola Catalana núm. 414 (Novembre 2004)
- "La poesia a l'escola". Escola Catalana núm. 406 (Gener 2004)
- "Lectura i educació". Escola Catalana núm. 356. (Gener 1999)
- "Lectures programades i hàbit lector". Guix núm. 291. (Gener 2003)
- "L'educació literària". Escola Catalana núm. 393. (Octubre 2002)
- "Nens i nenes que llegeixen". Guix núm. 318 (Octubre 2005)
- "Què cal llegir?". Escola Catalana núm. 382. (Juliol, agost, setembre 2001)

Revistes

- *CLIJ. Cuadernos de Literatura Infantil y Juvenil*. Barcelona: Fontalba
- *Educación y Biblioteca*. Madrid: Tilde
- *Faristol*. Barcelona: Consell Català del Llibre per a Infants i Joves
- *Primeras Noticias de Literatura Infantil y Juvenil*. Barcelona: Fin Ediciones
- @bareque. Revista de biblioteca escolar.
- <http://www.educastur.princast.es/cpr/oviedo/abareque/>
- Babar. Revista de Literatura Infantil i Juvenil.
- <http://www.mundofree.com/babar/>
- Cornabou. Revista de Literatura Infantil i Juvenil.
- <http://www.andreusotorra.com/cornabou/>

Recursos electrònics

- Grup Bibliomèdia (<http://qbiblio.pangea.org/>)
- L'amic de paper (<http://www.amicdepaper.org/>)
- SOL-E. Servicio de Orientación a la lectura (<http://www.sol-e.com/>)
- Fundación Germán Sánchez Ruipérez (<http://www.fundaciongsr.es/>)
- Literatura infantil i juvenil a la XTEC (http://www.xtec.es/recursos/lit_inf/)
- El gust per la lectura (<http://www.xtec.es/sedec/GUST/elqust.htm>)
- Biblioteca escolar (<http://www.bibliotecaescolar.info>)
- Recursos para las bibliotecas escolares
(<http://www.juntadeandalucia.es/averroes/bibliotecaescolar/>)
- Blog de bibliotecas escolares (<http://www.edu.xunta.es/biblioteca/blog/>)
- Cómo organizar una biblioteca escolar
(http://www.pnte.cfnavarra.es/publicaciones/pdf/blitz2_cas.pdf)
- BibEsc. Bibliotecas escolares (<http://bibesc.blogspot.com/>)

I per acabar...

Cada bibliotecari ha de trobar les seves activitats, adaptar-les a les necessitats del centre on treballa i als recursos dels que disposa.

I és que la dinamització, en el seu sentit més ampli és treure el màxim partit possible dels recursos d'una biblioteca, per tal d'atreure futurs lectors, retenir els nous, ajudar els habituals a trobar la informació o documentació que necessiten, suggerir noves lectures... "L'animació cultural no ha d'ésser mai un fi en ella mateixa, sinó que ha de servir per obrir portes".¹

¹ CARRERAS, Concepció; MARTÍNEZ, Concepció; ROVIRA, Teresa. *Organització d'una biblioteca escolar, popular o infantil*. Barcelona: Rosa Sensat; Edicions 62, 1991.